

17. DOKUMENTUM

Ignotus:¹⁴⁶

NÉGYEZER TONNA KÁVÉ

Forrás: Magyar Hírlap, 1936. máj. 17.

– részletek –

*

Négyezer tonna kávét sikerült Hailé Szelasszié őfelségének, Abesszímia császárnjának, Júda oroszlánjának Jeruzsálembé átmentenie.¹⁴⁷ Az ősi városba, honnan egykor Salamon király addig küldözgetett találós meséket Sába királynéjának, míg a királyasszony önnön szép személyében nem hozta el a viszontmcséket, s országába térve kilenc hónapra rá meg nem szülte megfajtásukat is.¹⁴⁸ Mint Antéus Föld-anyjának kebelére, úgy menekült most a sábai ivadék őscinek fogadó fészkebe, hol új crót szereznie segítségére lesznek a kávé tonnák fölül a Mária Terézia-talléros¹⁴⁹ és aranyrudakkal teli vagonok, miket még áthozott, nem szólva betétjeiről, melyek londoni és svájci bankokban várják intézkedését, s az ugyancsak londoni palotáról és svájci villáról, miket azalatt vásároltatott szállásnak előre, hogy amerikai lapagentúráknak leadatta az értesítést, mely szerint seregei élén szándékozik a hazáért meghalni. Ezt már azért sem lehetett, mert seregei vagy szétszaladtak vagy szétpusztultak mögüle éhen s így nem is választhatott egyebet, mint a nehezebb részt: élni a hazáért, mikor a haza már meghalt. Ekkép is civilizált és fejedelmi mivoltáról téve tanuságot, mert

¹⁴⁶ Ignotus (eredetileg Veigelsberg Hugó; 1869–1949) újságíró, kritikus, költő. 1908-ban a Nyugat egyik alapítója. 1919-ben Bécsbe emigrált, onnan küldte írásait Magyarországra. 1938-ban az Egyesült Államokba emigrált, 1948-ban tért haza. Az etiópiai olasz győzelem kapcsán a Századunkban publikáló Csécsy Imrével bontakozott ki igen tanulságos vitája.

¹⁴⁷ Utalás arra, hogy Hailé Szelasszié, miután elhagyta Etiópiát, előbb Jeruzsálembé ment, és csak utána utazott Londonba.

¹⁴⁸ Utalás az etióp eredetmondára, amely szerint Sába királynője jeruzsálemi látogatásakor együtt hált Salamon királlyal, majd visszatérve országába, megszülette Mencliket, az etióp császári dinasztia első tagját. Érdekes kultúrtörténeti adalék mindehhez, hogy az etióp eredetmonda első magyar nyelvű feldolgozása az ugyancsak Bécsben élő Krausz Sámuel tollából származik: Sába királynője és az abesszin királylegenda. In: *Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat évkönyve*. Szerk.: Szemere Samu. Bp., 1937.

¹⁴⁹ A Bécsben vert Mária Terézia tallér (kb. 28 g-os eziüstérmé) elterjedt kelet-afrikai fizetőeszköz volt a 20. század közepéig.

ugyanígy cselekedett volt 1918-ban a Nagy-Frigyesi oldalsarjadék, második Vilmos is, csak éppen hogy kávé nem vitt át Hollandba, de különben ma is a leggazdagabb németnek számít...

Ments Isten csúfolni, aki bajba jutott, még ha nem is másképp, mint hogy pórul járt, mert rossz lóra fogadott, amikor az angol pacifizmustól beugrattatta magát a háborúba, ahelyett, hogy kiegyezzek az ellenséggel, megmentse — mert meg lehetett volna menteni — a veszett fejsze nyelét. S hozzá még jól be is aranyoztatta, amit az ellenség bizonyára nem sajnált volna, ez legbővebb kézzel sem rúghatván annyira, mint a tíz milliárd amibe Abesszínia elfoglalása került. Csúfolni a négust, amiért ily rosszul számított, mondom, illetlenség volna — elég ha (amit föl lehet tenni) ő maga tépi emiatt a haját. Viszont vérkönnyeket sírni sorsán, is némi túlzás (...).

Okos ember léte sem sejtethető, hogy lesz idő, mikor pont pacifistáknak, demokratáknak sőt szocialistáknak nem lesz egyéb gondjuk, mint hogy az ő fölkezt személyével és kávétermésén valamint petrólcumi lehetőségein fölül rabszolgotartásáról nevezetes birodalmával injuria ne történjék...

Ez az, amit — ha úgy tetszik, mint különvéleményt — szóvá szabadjon tennem e helyen, hol először most lesz hat esztendeje, tehát majd ugyanennyi évvel a hivatalos olasz állásfoglalás előtt, fejtettem volt ki „Gyarmatszocializmus” címen,¹⁵⁰ hogy férőhely és termelőlehetőség dolga nemzetek számára ugyanígy szociális kérdés, mint a kenyér s a munkaalkalom dolga egyes ember vagy osztály számára, s ahogy egy marék monopolista vagy rabszolgotartó Kanadát, Ausztráliát, Abessziniát vagy Angolát serény és dolgozó népek elől elüli, az van olyan kizsáknányolás, mint ami ellen, ha magángazdaságban történik, a Második Internacionálé világforradalmat sem sajnálna. Mikor most ősszel az abesszin keveredés megindult, azt is hozzátettem ezekhez, hogy ajánlatos lesz a Mussolini e kiállítását nem nézni fasiszta ügynek s ne e szerint foglalni benne állást, mert éppen e pontban Mussolininak az a Francesco Crispi¹⁵¹ járt volt előtte, ki egyik fénye volt a negyvennyolcnak, de a szabadkőművéségnek is. Nem hivalkodásból hivatkozom ezekre a pofon kapcsán, mit most: csakugyan a fasiszma fölülmaradásával a baloldal véghat zsebre. De mikor olyan pacifista, olyan demokrata, olyan jakobinus, mint Herriot¹⁵² kijelenti, hogy be kell e dologban vallani a teljes balsikert s mindent előlről kell kezdeni,

¹⁵⁰ *Magyar Hírlap*, 1930. máj. 30.

¹⁵¹ Francesco Crispi (1818–1901) olasz miniszterelnök, az olasz gyarmatosítás egyik kezdeményezője.

¹⁵² Édouard Herriot (1872–1957) francia baloldali (radikálszocialista) politikus. 1935-ben ellenezte a radikálisok csatlakozását a Népfront választási koalíciójához.

akkor nincs kilátása az újra kezdésnek, ha előbb a balsiker okát nem tisztázták. (...)

Olaszországnak szociális, történeti és szerződéses joga volt az afrikai kiegészülésre. Ez megtörténhetett volna békességben, magától értetődően, gyarmati keretekben s csakis az olasz nép természetes terjeszkedése gyanánt. Mi érdeke volt benne a pacifizmusnak, a demokráciának, a szocializmusnak s a baloldálnak, hogy a fasizmus diadala s igazolása formájában történjék? S hogy a pacifizmus és a baloldal ugyanakkor vigye magát itt elveken lovagolva ad absurdum, mikor másfelől nem tud betelni az elégtétellel, mikor a légi crejében megujult orosz nagyhatalom fenyegetődzik, hogy „merje csak Japán bár a kisújjával érinteni Ulan-Batort és Mongóliát: az casus belli?”

Hogy ez nem ellentmondás, s hogy megegyezik a fene az olyan pacifizmust, mely a háború ellen, ha kell, még a háborútól sem riad vissza? Ó, ezt én nagyon is vallom, s lelkemből fakadt a tétel — e hasábon fejtettem ki nem egyszer — , hogy a demokrácia senkinek nem tartozik egyéb sorssal, mint aminőt az szánt a demokráciának. De ha így van, akkor eleve veszett ügyeknek sem tartozik azzal, hogy maga menjen tönkre, s elveszítse, ami órá van bízva. Irtózatos volna, ha a baloldal kezdene a tornába esett férgnek, a mindenünnen kikopottak, a maguk éhetetlenségénél fogva a mások sikereitől megpukkadók ágyrajáró helye lenni. Ennyire ugyan még nem vagyunk, s gyönyörűség és elégtétel egy-egy Thomas Mann a szellemi fronton, egy Azana, ahogy újra meg újra meg tudja markolni a hatalmat. De lesújtó, ha viszont a hatalom körül tehetetlenkednek, mint most Párisban,¹⁵³ s kell valami okának lenni, ha a siker a „reakció”-hoz szegődik s a nagy elveket cserbenhagyja. Igaz, a siker is olyan isten, mely az erős zászlóaljokat segíti. De hogy van az, hogy a nagy elveknek nincsenek erős zászlóaljai, s ahol vannak, kiejtik a kezükből? Árulója a nagy elveknek, aki tehetőség nélkül áll melléjük s a baloldal öngyilkos, ha le nem rázza magáról a lelki nyomorékok terrorját, mely hűség címén a maga szükségesét erőlteti rá. Nagy elvek kifogásával eddig csak egyes országokban járatták le a demokráciát s a parlamentarizmust — most vannak lejáratóban nemzetközileg — , még egy oly győzelem, mint most Abesszínia körül a pacifizmusé s a kis népek jogáé, s a nemzetközi parlament, a népszövetség is erről fog koldulni. (...) Szabadság és békesség bizonyára megér minden áldozatot. De ha csak arra jó, hogy egy szökött császár négyezer tonna kávért vihessen magával, akkor még ma elmegek fasisztának.”

¹⁵³ A cikk írásának időpontjában Franciaországban már nyert a Népfrent, de a Léon Blum vezette kormány csak némi huzavona után, 1936. június 4-én tudott megalakulni.